

Kotoutumisen edistämisen käytännöt ja tulevaisuuden suunta - *Tapaustarkastelu: Parainen (Varsinais-Suomi)*

Michael Kull¹, Pekka Kettunen², Markku Mattila² ja Lauri Niskanen¹

¹ Luonnonvarakeskus (Luke)

² Siirtolaisuusinstituutti

Sisällysluettelo

Kotoutumisen edistämisen käytännöt ja tulevaisuuden suunta - <i>Tapaustarkastelu: Parainen (Varsinais-Suomi)</i>	1
Johdanto	1
Miten maahanmuuton ja kansainvälisen liikkuvuuden tilanne on edennyt.....	2
Tärkeimmät toimijat kotoutumisen edistämässä ja koetut puutteet yhteistyössä	5
Edistäjät ja esteet maahanmuuttajien asettautumisessa.....	6
Merkittäviä hyviä käytäntöjä kotoutumisen edistämässä	9
Katse tulevaisuuteen vuoteen 2035	10
Kiitokset	13
Liite 1. Aineisto ja menetelmät.....	13
Liitetaulukko 1 Vieraskielinen väestö Paraisilla 1990–2023	14

Johdanto

Tämä raportti tarjoaa ajantasaisen tilannekuvan maahanmuuton, kansainvälisen liikkuvuuden ja kotoutumisen kehityksestä tarkastelluilla alueilla. Analyysi perustuu alueellisiin tapaustutkimushaastatteluihin, joita on täydennetty ja peilattu valtakunnallisen kuntakyselyn sekä kansallisen fokusryhmäkeskustelun tuloksiin.¹ Yhdessä aineistot muodostavat moniulotteisen kuvan kotoutumisen edistämisen käytännöistä, haasteista ja tulevaisuuden näkymistä eri paikallisissa ja alueellisissa konteksteissa.

Raportin rakenne etenee seuraavasti: ensin tarkastellaan väestökehitystä ja vieraskielisen väestön muutoksia tilastoaineiston pohjalta, minkä jälkeen analysoidaan haastatteluihin

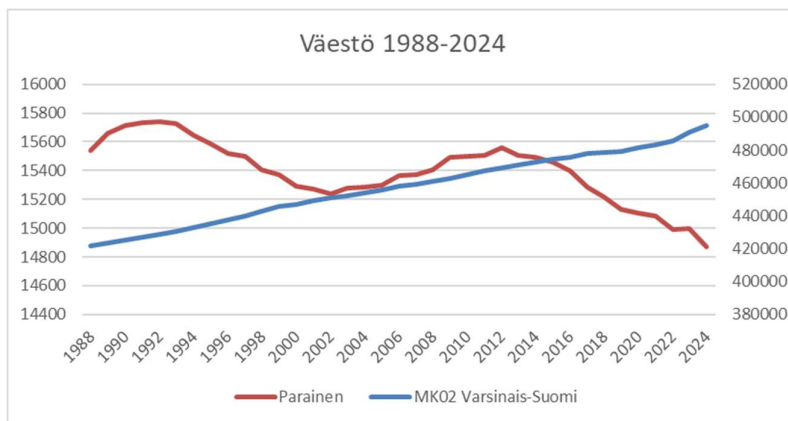
¹ Katso liite 1.

perustuen maahanmuuton ja kotoutumisen nykytilaa, keskeisiä toimijoita sekä yhteistyörakenteita. Tätä seuraa edistävien tekijöiden ja esteiden systemaattinen jäsentäminen, paikallisesti tunnistettujen hyvien käytäntöjen esittely sekä tulevaisuusnäkymät vuoteen 2035. Lopuksi alueellisia havaintoja suhteutetaan valtakunnallisen kyselyn ja fokusryhmän tuloksiin, mikä mahdollistaa paikallisten kokemusten kytkemisen laajempaan kansalliseen kehykseen.

Miten maahanmuuton ja kansainvälisen liikkuvuuden tilanne on edennyt

Väestökehitys Varsinais-Suomessa ja Paraisilla

Varsinais-Suomen väestö on kasvanut tasaisesti koko tarkastelujakson ajan. Vuonna 1988 maakunnassa asui 421 591 henkilöä, ja vuoteen 2024 mennessä määrä oli noussut 494819:ään. Tämä merkitsee noin 15 % kasvua 35 vuoden aikana. Kasvu on ollut maltillista mutta jatkuvaa. Parainen sen sijaan on kokenut lievää väestön vähenemistä (kuvio 1).

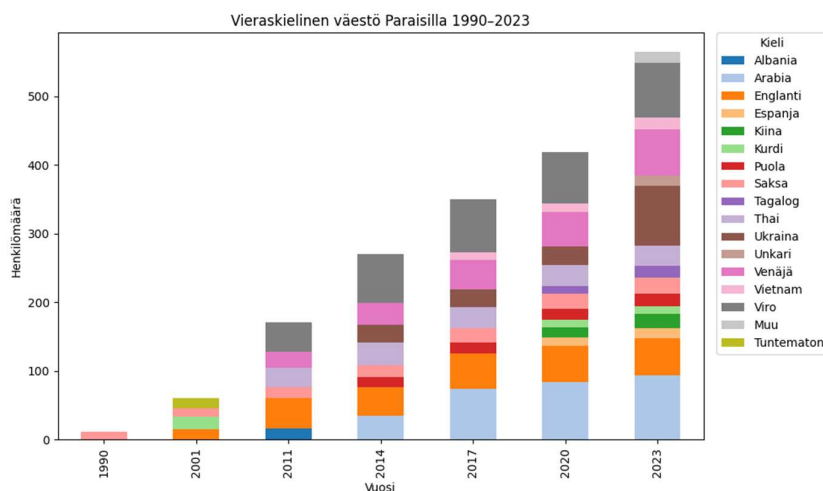
Kuvio 1 Väestökehityksen vertailu: Parainen ja Varsinais-Suomi vuosina 1988–2024

Vuonna 1988 kaupungin asukasluku oli 15 540, mutta vuonna 2024 se oli pudonnut 14868:een. Vähenemä on noin 3,5 %, ja kehitys on ollut pitkälti laskeva vuodesta 1993 lähtien, vaikka yksittäisinä vuosina on nähty pieniä nousuja.

Vieraskielinen väestö Paraisilla 1990-2023

Väestökehityksen kokonaiskuvaa vasten vieraskielisen väestön muutokset nousevat tärkeäksi osaksi viimeaikaista väkiluvun kehitystä.

Paraisen vieraskielinen väestö on kasvanut suhteellisen tasaisesti ja viime vuosina mukaan on tullut kokonaan uusia kieliryhmiä. Tämä merkitsee Paraisten imun voimistumista ja laajenemista uusille alueille (kuvio 2).

Kuvio 2 Vieraskielinen väestö Paraisilla 1990–2023²

Ukrainalaisia Paraisilla on asunut jo ennen vuonna 2022 alkanutta sotaa (luultavasti kausityö). Tällä ilmeisesti on ollut vaikutusta siihen, että sodan myötä liikkeelle lähtenyt ukrainankielinen väestö on ”kinostunut” Paraisille siten, että tätä nykyä ukraina on toiseksi suurin vieraskielisten ryhmä. Sitä suurempi on vain jo 2010-luvulta lähtien tasaisesti kasvanut arabian puhujien ryhmä.

Maahanmuuton ja kansainvälisen liikkuvuuden kehitys Paraisilla – haastatteluihin perustuvia havaintoja

Paraisten alueella maahanmuuton ja kansainvälisen liikkuvuuden kehitys on ollut viime vuosina määrällisesti vakaata mutta rakenteellisesti monipuolistuvaa. Alueelle sijoitetaan vuosittain tyypillisesti 2–4 pakolaisperhettä, minkä lisäksi työperäinen maahanmuutto ja kausityö ovat lisänneet kansainvälisen liikkuvuuden merkitystä. Kokonaismäärien maltillisuudesta huolimatta kotouttamisen kysymykset kytkeytyvät vahvasti alueen erityispiirteisiin: kaksikielisyyteen, saaristomaiseen yhdyskuntarakenteeseen ja Turun läheisyyteen.

Haastatteluissa asuminen nousee keskeiseksi rakenteelliseksi haasteeksi. Vuokra-asuntojen rajallinen saatavuus ja korkea hintataso vaikeuttavat erityisesti perheiden asettumista

² Tarkemmat lukumäärät ks. Liitetaulukko 1.

alueelle. Kotouttamiskoordinaattorin mukaan tilanne on tunnistettu kunnassa, ja vuokra-asuntotarjontaan pyritään vastaamaan, mutta vaikutukset näkyvät hitaasti.

Parainen on ruotsinkielinen enemmistökunta, ja kielivalinta (suomi vs. ruotsi) muodostaa toistuvan teeman kotoutumisessa. Vaikka kotouttamiskoulutusta järjestetään molemmilla kielillä, usein ruotsiin painottuen, moni valitsee suomen kielen sen laajemman käyttökelpoisuuden vuoksi.

Työmarkkinoilla Paraisten tilannetta leimaa kausiluonteinen työvoiman tarve, erityisesti matkailu- ja ravintola-alalla. Julkinen liikenne ja pitkät etäisyydet saaristokunnassa muodostavat esteitä työn vastaanottamiselle, ja liikkumisen haasteet korostuvat ilman omaa autoa. Infrastruktuurihankkeiden nähdään pitkällä aikavälillä voivan parantaa alueen saavutettavuutta.

Koulutussektorilla ukrainalaisten määrän kasvu on lisännyt valmentavan koulutuksen tarvetta, mutta integroituminen ruotsinkieliseen koulutusympäristöön on osoittautunut vaikeaksi. Ammatillisten opintojen B1-tason kielitaitovaatimuksia pidetään korkeina, eikä englanninkielisen koulutuksen puute tue kansainvälisten opiskelijoiden kiinnittymistä alueelle.

Yrityshaastatteluissa korostuu monikielinen työympäristö, jossa työkielinä toimivat ruotsi ja englanti. Suomi ei aina riitä kaikissa tehtävissä, mikä voisi aiheuttaa ajoittaisia kommunikaatiohaasteita. Ulkomainen rekrytointi kiinnostaa, mutta yritykset kaipaavat lisää tukea erityisesti kielitaidon kehittämiseen.

Kolmannen sektorin toimijat nähdään Paraisilla keskeisinä sosiaalisen kotoutumisen tukijoina. Järjestötoiminta on laajentunut useisiin pakolaisryhmiin ja perustuu vahvaan verkostoitumiseen kunnan ja muiden toimijoiden kanssa, tarjoten matalan kynnyksen osallistumista ja epämuodollisia kohtaamisia.

Yhteenvetona Paraisten tapausta luonnehtii hallittu mutta sisällöllisesti vaativa kotoutumiskokonaisuus, jossa kielivalinnat, asuminen ja liikkuminen muodostavat keskeiset rakenteelliset reunaehdot. Työperäisten maahanmuuttajien ja kansainvälisten opiskelijoiden merkitys kasvaa, mutta järjestelmä ei vielä täysin vastaa heidän tarpeisiinsa, mikä korostaa paikallisen yhteistyön ja kolmannen sektorin merkitystä.

Haastatteluissa esiin nousseet huolet väestörakenteen muutoksesta, erityisesti nuorten pysyvyydestä ja työikäisen väestön kehityksestä, saavat vahvaa tukea myös

toteuttamastamme valtakunnallisesta kyselystä, jossa 58 % vastaajista on täysin samaa mieltä ja 24 % jokseenkin samaa mieltä siitä, että väestökehitys ja nuorten pysyvyys ovat kunnissa keskeinen huolenaihe.³

Tärkeimmät toimijat kotoutumisen edistämässä ja koetut puutteet yhteistyössä

Taulukko 1 kokoaa haastatteluaineistoon perustuen kotoutumisen edistämisen keskeiset toimijaryhmät, niiden roolit sekä niihin liittyvät vahvuudet, jännitteet ja tunnistetut puutteet alueellisessa kotouttamisen kokonaisuudessa.

Taulukko 1 Kotouttamisen keskeiset toimijat ja tunnistetut puutteet Paraisilla (anonymisoitu)⁴

Toimijaryhmä	Rooli kotoutumisen edistämässä	Haastatteluhavainto
Kunta (kotouttaminen ja palvelut)	Vastaa koordinoinnista, asumisen järjestämisestä, sosiaalipalveluista ja verkostoyhteistyöstä.	“Kotoutumisen käytännön järjestelyt ja verkostojen koordinointi ovat kunnan vastuulla.” (Haastattelu K1)
Kunta (työllisyyspalvelut)	Tukee työnhakua ja työelämään kiinnittymistä, myös maahanmuuttajien osalta.	“Työllisyyspalvelut tukevat myös maahanmuuttajien työnhakua, mutta yhteistyötä voisi tiivistää.” (Haastattelu K2)
Alueellinen viranomainen	Vastaa kotoutumisen edistämisen kehittämisestä, seurannasta ja rahoituksen suuntaamisesta sekä osallistuu alueellisiin verkostoihin.	“Kansainvälisiä opiskelijoita ei aina tavoiteta kotoutustoimien piiriin.” (Haastattelu A1)
Kolmas sektori	Tarjoaa vapaa-ajan toimintaa, matalan kynnyksen kohtaamisia ja arjen tukea (esim. liikunta, kulttuuri, naisten toiminta).	“Toiminta on laajaa, mutta resurssit ja tilat rajaavat osallistumista.” (Haastattelu J1)
	Järjestää yhteisöllisiä aktiviteetteja yhteistyössä kunnan kanssa.	“Yhteistyö kunnan kanssa toimii, mutta lisäresursseille olisi tarvetta.” (Haastattelu J2)
Koulutustoimija	Tarjoaa ammatillista ja valmistavaa koulutusta maahanmuuttajille.	“Yhteistyötä työllisyyspalvelujen kanssa tulisi vahvistaa.” (Haastattelu O1)

³ Kull, M. & Kettunen, P. (2026, tulossa) Kotoutumisen edistäminen 2035 – kuntien valmiudet ja kehittämissuunnat- raportti.

⁴ Haastattelu A1 = alueellinen viranomainen. Haastattelu J1 = järjestö. Haastattelu K1 ja K2 = kunnat / eri osastot. O1= oppilaitos. Haastattelu Y1 & Y2= yrityksiä.

Yritys	Työllistää maahanmuuttajia ja tukee kotoutumista työyhteisön arjessa.	<i>“Yritysten osallistuminen kotouttamisen suunnitteluun ei ole vielä systemaattista.”</i> (Haastattelu Y1)
Puuttuva toimija: nuorten naisten tuki	Alueelta puuttuu erityisesti nuorille naisille suunnattu matalan kynnyksen tila ja toiminta.	<i>“Nuorille naisille kohdennettua tukea ei ole riittävästi.”</i> (Haastattelu K1)
Organisoinnin kehittämistarve	Toimijayhteistyö kaipaa systemaattisempaa rakennetta, erityisesti koulutuksen ja työllisyyspalvelujen välillä.	<i>“Yhteistyö on olemassa, mutta sitä pitäisi jäsentää paremmin.”</i> (Haastattelu K2)

Kotoutumisen edistämisen kokonaisuus Paraisilla rakentuu vahvalle kunnalliselle ja kolmannen sektorin käytännön työlle, samalla kun koordinaatiota ja työnantajien kytkentää kotoutumisen edistämisen rakenteisiin pyritään vahvistamaan, ja kohdennettujen tukimuotojen tarve korostuu erityisesti nuorten naisten osalta.

Valtakunnallisen kyselyn tulokset⁵ vahvistavat pääosin haastatteluissa esiin nousseen kokonais kuvan kotoutumisen edistämisen yhteistyörakenteista, joissa ELY-keskusten kanssa tehtävä yhteistyö näyttäytyy kunnissa vakiintuneimpana ja selkeimpänä rakenteena. Järjestöjen ja koulutustoimijoiden rooli tunnistetaan laajasti keskeiseksi ja pääosin toimivaksi kotoutumisen tukipilariksi, kun taas yhteistyö työnantajien kanssa arvioidaan monin paikoin kehittyväksi ja nousee sekä haastatteluissa että kyselyssä yhdeksi kotoutumisen edistämisen keskeisistä kehittämiskohteista.

Edistäjät ja esteet maahanmuuttajien asettautumisessa

Edellä esitettyjen kansainvälisen liikkuvuuden kehityskulkujen sekä kotoutumisen edistämisen toimijakentän tarkastelun pohjalta seuraavassa osiossa nostetaan esiin haastatteluaineistossa tunnistetut keskeiset edistäjät ja esteet. Taulukko 2 perustuu eri sektoreiden toimijoiden näkemyksiin ja nostaa esiin sekä rakenteelliset että kulttuuriset tekijät.

Taulukko 2 Edistäjät ja esteet maahanmuuttajien asettautumisessa ((haastatteluaineisto)

Teema	Esteet	Edistäjät
-------	--------	-----------

⁵ Kull, M. & Kettunen, P. (2026, tulossa) Kotoutumisen edistäminen 2035 – kuntien valmiudet ja kehittämissuunnat- raportti.

Kielitaito ja kielivaatimukset	Korkeat kielivaatimukset estävät työllistymistä ilman sujuvaa suomea tai ruotsia. Ruotsin kielen vähäinen hyöty Turun ulkopuolella voi johtaa muuttamiseen. Kielikurssien saatavuus on rajallinen ja aloitus voi viivästyä. Englanninkielisiä koulutuksia ei ole tarjolla.	Kotoutumiskoulutusta tarjotaan sekä suomeksi että ruotsiksi. Valmistelevalle koulutus tukee kielitaidon kehittymistä. Työpaikalla tapahtuva oppiminen kielituen kanssa on lupaava käytäntö. Monikielisyys tunnistetaan vahvuutena erityisesti palvelualoilla. Järjestöillä (esim. SPR) vapaaehtoisia eri kielitaidoilla. Joissain yrityksissä perehdytys englanniksi toimii hyvin, eikä kielitaito ole este fyysisemmissä töissä.
Työelämä ja koulutus	Työmarkkinat edellyttävät usein täydellistä osaamista ja vahvaa kielitaitoa. Osatutkintokoulutus ei aina riitä työelämään siirtymiseen. Työvoiman liikkuvuus saaristossa on rajoitettua.	Mahdollisuus työllistyä ilman tutkintoa tietyillä aloilla (esim. ravintola- ja maatalousala). Yritykset rekrytoivat motivoituneita maahanmuuttajia, vaikka kielitaito ei olisi täydellinen. Kesätyöt ja muut määräaikaiset työt tarjoavat nuorille ensimmäisiä työkokemuksia, joissa vastuunotto ja asenne ovat keskeisiä. Työkokemus parantaa nuorten asemaa työmarkkinoilla jatkossa.
Asenteet ja yhteisö	Joissain tapauksissa kielteisiä asenteita pakolaisperheitä kohtaan. Kulttuuriset sukupuoliroolit voivat rajoittaa osallistumista.	Yleisesti positiivinen vastaanotto paikalliselta yhteisöltä. Kolmannen sektorin aktiivisuus (esim. SPR, Folkhälsan, Skärgård utan gränser) tukee yhteisöllisyyttä. Järjestötoiminnan kautta syntyy henkilökohtaisia verkostoja ja matalan kynnyksen tukea. Koulun ja kielikahviloiden kautta syntyy yhteyksiä myös paikallisten kanssa.
Asuminen ja infrastruktuuri	Asuntojen korkea hinta vaikeuttaa asettumista. Julkisen liikenteen rajallisuus saaristossa rajoittaa työllistymistä. Kausityöntekijöille ei ole riittävästi majoitustilaa.	Kaupunki panostaa asuntorakentamiseen ja infrastruktuuriin. Joustavia ratkaisuja kehitetään yhteistyössä eri toimijoiden kesken. SPR tukee uusien pakolaisten asunnon järjestämistä ja varustamista.
Byrokratia ja palvelut	Oleskelulupa- ja kotoutumiskoulutusprosessit ovat hitaita. Kunnilla ja kolmannella sektorilla on resurssipulaa. Budjettileikkaukset vaikeuttavat lakisääteisten palvelujen toteuttamista.	Paikallinen KOTO-ryhmä tukee viranomaisten välistä koordinaatiota. ELY-keskuksen verkostot mahdollistavat epämuodollisen ja joustavan tuen. Kolmannen sektorin aktiivisuus paikkaa osin julkisten palvelujen puutteita.
Sosiaalinen osallisuus ja vapaa-aika	Nuorille ei ole riittävästi toimintaa, ja osa jää väliinpuotoajiksi. Kulttuurisidonnaiset normit voivat	Monikulttuuriset kahvilat, uintikoulut, kulttuuritapahtumat ja retket tukevat osallisuutta. Urheiluseurat tukevat erityisesti nuorten kotoutumista.

	estää osallistumista sukupuolen mukaan (esim. uinti).	SPR:n kielikahvila ja läksyapu kokoavat eri ryhmiä. Rotary-stipendit ja vapaaehtoistyö mahdollistavat kohtaamisia.
Kulttuurierot ja arjen vuorovaikutus	Kommunikointiongelmia, kun yhteinen kieli puuttuu, vaikeuttavat arkea ja työpaikan vuorovaikutusta. Osa työntekijöistä ei pysty keskustelemaan perusasioita pidemmälle.	Mahdollisuudet osallistua paikallisiin lautakuntiin ja järjestöihin tukevat vuorovaikutusta. Kahvilat, pyöräpajat ja kielikahvilat luovat arjen kohtaamisia. Työkäytännöt osoittavat, että työ sujuu myös osittaisella kielitaidolla.
Kansainvälisten opiskelijoiden asema	Syrjäytymisriski ja ohjautuminen matalapalkkatöihin. Englanninkielisiä ammatillisia koulutuspolkuja ei ole tarjolla. Tuki maahan saapumisessa on riittämätöntä.	Koulutusmahdollisuudet toimivat vetovoimatekijänä. Kansainväliset opiskelijat ovat motivoituneita ja osallistuvat kustannuksiin, mikä lisää sitoutumista.

Edistävinä tekijöinä nousevat monipuoliset kieli- ja kotoutumiskoulutukset, työelämässä tapahtuva oppiminen, kolmannen sektorin aktiivinen arjen tuki sekä joustavat paikalliset ratkaisut asumisen, liikkumisen ja vapaa-ajan osalta.

Esteinä korostuvat korkeat kielivaatimukset, rajalliset työmarkkinat ja koulutuspolut, asumisen ja liikkumisen haasteet, hitaat lupaprosessit sekä resurssipula kunnissa ja järjestöissä.

Valtakunnallisessa kyselyssämme vastaajia pyydettiin arvioimaan useita teemoja, jotka nousivat keskeisesti esiin myös haastatteluissa. Näihin kuuluivat (1) paikallisyhteisön asenteet ja osallisuus, (2) työllistyminen ja työmarkkinoille integroituminen, (3) varhaiskasvatus ja koulutus laajemmin sekä (4) asuminen ja paikalliset olosuhteet.

Kokonaisuutena kuntien arviot korostavat, että kotoutumisen edellytykset rakentuvat myönteisten mutta varovaisten paikallisasenteiden, osin rajallisen osallisuuden sekä työmarkkinoille pääsyn rakenteellisten esteiden varaan. Työllistymisen osalta ulkomailla hankitun osaamisen tunnistaminen ja erityisesti kielitaitovaatimukset muodostavat keskeisiä pullonkauloja riippumatta kuntatyyppistä. Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen valmiudet arvioidaan pääosin myönteisiksi, mutta kielituen saatavuudessa nähdään kehittämistarpeita, samalla kun asumisen osalta erityisesti maahanmuuttajaperheiden tilanne näyttäytyy kunnissa muuta väestöä epävarmempana.

Merkittäviä hyviä käytäntöjä kotoutumisen edistämisessä

Haastatteluaineistossa tunnistettiin useita paikallisesti kehitettyjä käytäntöjä, jotka vastaavat kotoutumisen keskeisiin haasteisiin konkreettisella ja usein poikkisektorisella tavalla.

Infoboksit 1–4 perustuvat Paraisilla ja Varsinais-Suomen alueella toteutettuihin haastatteluihin. Käytännöt on alla jäsennetty temaattisiin kokonaisuuksiin, jotka korostavat työllistymisen ja pysyvyyden tukemista, sosiaalisen osallisuuden vahvistamista sekä koulutuksen ja arjen kiinnittymisen ratkaisuja.

Infoboksi 1 Hyvät käytännöt: Monialainen yhteistyö ja paikallinen koordinointi

Monialainen ja järjestelmällinen yhteistyörakenne

Paraisilla monialaista yhteistyötä koordinoidaan kunnan vetämän KOTO-ryhmän kautta, joka kokoaa säännöllisesti yhteen varhaiskasvatuksen, koulut, psykologit ja hyvinvointipalvelut. Ryhmä tukee kotoutumisen edistämisen kokonaiskuvaa ja tiedonkulkua eri toimijoiden välillä.

Kunnan ja järjestöjen tiivis yhteistyö pakolaisten vastaanotossa

Kunta ja SPR tekevät yhteistyötä kiintiöpakolaisten vastaanotossa. Käytännössä asuntojen valmistelu, sisustus ja perustarpeiden turvaaminen toteutetaan yhdessä, ja kunta voi esittää toiveita esimerkiksi harrastuksiin ohjaamisesta.

Monikulttuurinen kahvila yhteistyöalustana

Monikulttuurinen kahvila toimii turvallisena kohtaamispaikkana ja toteutetaan yhteistyössä SPR:n, MLL:n, Folkhälsanin, muun kolmannen sektorin ja kunnan kanssa. Toiminta tukee epämuodollista vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä.

Infoboksi 2 Hyvät käytännöt: Sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys

Matalan kynnyksen harrastus- ja kohtaamistoiminta

Paraisilla on kehitetty useita matalan kynnyksen toimintamuotoja, kuten kielikahvila Olkkari, jossa yhdistykset vastaavat vuorollaan ohjelmasta. Toiminta sisältää pelejä, yhteiskuntatietoa ja kulttuuriesittelyjä ja järjestetään kunnan omistamissa tiloissa.

Kohdennettu toiminta naisille ja lapsille

Uimakoulut naisille ja lapsille tukevat turvallisuutta ja osallisuutta saaristokaupungissa. Lisäksi läksyaputoiminta, esimerkiksi syyrialaisen lasten kanssa, tukee koulunkäyntiä ja perheiden arkea.

Yhteisölliset ja konkreettiset tukimuodot

Pyöräpaja, jossa lahjoitettuja pyöriä korjataan yhdessä, yhdistää käytännön avun ja yhteisön rakentamisen. SPR:n MUKU-toiminta tukee pakolaisia neuvonnalla, verkostojen rakentamisella ja kotoutumisella.

Infoboksi 3 Hyvät käytännöt: Koulutus, kieli ja työllistymisen tukeminen

Valmisteleva koulutus ja kieliiin integroituvat opintopolut

Ukrainalaisille on järjestetty valmistelevaa koulutusta, joka yhdistää ruotsin kielen,

yhteiskuntatiedon ja ohjauksen koulutuspoluille. Lisäksi on mahdollisuus suorittaa tutkinto tai osatutkinto ruotsiksi, integroiden opiskelijat tavanomaisiin ryhmiin.

Kaksikielinen kotoutumisen tuki

SPR:n toiminta on kaksikielistä (suomi ja ruotsi), ja vapaaehtoistoiminnassa on mukana myös muita kieliä osaavia henkilöitä. Tämä mahdollistaa kotoutumiskielen valinnan ja joustavan arjen tuen.

Työelämälähtöiset ja joustavat työllistymismallit

Paraisilla on hyödynnetty työpaikalla oppimista kielituen rinnalla, esimerkiksi parityömallia. Yhteistyötä tehdään työnantajien kanssa, jotka ovat valmiita rekrytoimaan motivoituneita maahanmuuttajia kielitaidosta huolimatta.

Konkreettiset nuorten työllistymiskokeilut

Kongolaisille nuorille on järjestetty kesätyömahdollisuuksia leirintäalueella kaupungin kautta. Perehdytyskielenä on käytetty englantia, ja työssä on painotettu vastuunkantoa, tehokkuutta sekä joustavia työvuoroja koulutukseen osallistumisen mahdollistamiseksi.

Infoboksi 4 Hyvät käytännöt: Yhteisön tuki ja sitoutuminen

Tilojen tarjoaminen ja vapaaehtoistoiminnan tukeminen

Paikalliset järjestöt ja seurakunta tarjoavat maksutta tiloja maahanmuuttajien käyttöön, mikä tukee toiminnan jatkuvuutta ja matalaa osallistumiskynnystä.

Yksilöllinen tuki ja tunnustaminen

Rotary-klubin myöntämä stipendi kongolaiselle musiikkiopiskelijalle tukee yksilöllistä koulutuspolkua ja vahvistaa yhteisöllisyyttä.

Tiivis tiedonkulku pienessä kunnassa

Kunnan ja järjestöjen välinen yhteistyö on tiivistä, ja vapaaehtoistoiminta tunnetaan laajasti. Tiedonkulku eri toimijoiden välillä koetaan toimivaksi, mikä tukee kotouttamisen sujuvuutta.

Katse tulevaisuuteen vuoteen 2035

Katse vuoteen 2035 rakentuu haastatteluaineiston tulkintaan ja valikoituihin keskeisiin havaintoihin, jotka kuvaavat toimijoiden näkemyksiä kotouttamisen tulevista haasteista ja mahdollisuuksista. Tulevaisuudenodotuksia vuoteen 2035 perustuvat kysymykseen:

”Kuvitellaan, että olemme vuonna 2035. Miten uskot kotoutumisen kehittyneen alueellanne siihen mennessä? Mitä odotuksia sinulla on tältä osin?”

Yleinen suunta

Paraisilla kotoutumisen edistämisen odotetaan vuoteen 2035 mennessä olevan entistä integroidumpi kokonaisuus, jossa kielikoulutus, työ, koulutus, asuminen ja yhteisöllinen elämä kytkeytyvät saumattomasti toisiinsa. Kolmannen sektorin rooli vahvistuu, ja yritysten aktiivinen osallistuminen työllistämiseen kasvaa. Samalla palvelujen odotetaan olevan

tehokkaampia ja läpinäkyvämpiä, vaikka rahoituksen niukkuus voi asettaa reunaehdoja kehitykselle. Saariston monikielinen ja avoin kulttuuri heijastuu entistä selkeämmin myös kotoutumisen paikalliseen malliin.

Yhteenveto neljästä merkittävimmästä kehitystrendistä

Kotoutuminen kytkeytyy entistä tiiviimmin työelämään ja yritys yhteistyöhön

Työpaikoilla hyödynnetään yhä useammin englantia perehdytyskielenä, ja työntekijöiltä odotetaan ennen kaikkea vastuunkantoa ja tehokkuutta virheettömän kielitaidon sijaan. Tämä kuvastaa joustavaa lähestymistapaa työllistämiseen sekä tiivistyvää yhteistyötä kaupungin kanssa, myös kesätyöllistämisen osalta.

Resurssipula vahvistaa kolmannen sektorin roolia erityisesti sosiaalisessa

kotoutumisessa

SPR Parainen toimii tiiviissä yhteistyössä kunnan kanssa kiintiöpakolaisten vastaanotossa ja järjestää kielikahviloita, läksyapua sekä muuta arjen tukea. Toiminta perustuu vahvasti vapaaehtoisuuteen, ja tiedonkulku on pienen kunnan sisällä tehokasta. Matalan kynnyksen ja kulttuurisensitiivinen toiminta mahdollistaa yksilöllisen tuen eri taustoista tuleville.

Kielivalintojen ja koulutuspolkujen monipuolistuminen tukee alueellista pitovoimaa ja pysyvyyttä

Kielikahvilat ja muu kotoutumista tukeva toiminta vahvistavat kaksikielisyyttä.

Maahanmuuttajat voivat valita kotoutumiskielekseen suomen tai ruotsin, mikä lisää joustavuutta ja tukee erilaisia polkuja. Yrityskentällä englanti on usein riittävä työssäoppimisen kieli, ja tulevaisuudessa englanninkielisen koulutuksen odotetaan yleistyvän erityisesti palvelualoilla, joissa se vastaa työtehtävien vaatimuksiin.

Monikielisyys ja yhteisöllisyys vahvistuvat osana saariston identiteettiä

Kolmannen sektorin ja vapaaehtoisten verkostojen kautta maahanmuuttajat kiinnittyvät paikallisyhteisöön esimerkiksi kielikahviloiden ja monikulttuurisen toiminnan kautta. SPR ja muut järjestöt toimivat siltana maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä. Myös uusien kieliryhmien huomioiminen heijastaa kasvavaa kielitietoisuutta.

Kotoutumisen edistämisen tulevaisuus kunnissa – valtakunnallisen kyselyn ja fokusryhmän havainnot

Havainnot paikallisista tapaustutkimuksista täydentävät valtakunnallisen kyselyn ja fokusryhmän havainnot.

Valtakunnallisen kyselyn keskeiset tulokset

Vuoteen 2035 ulottuvissa arvioissa 42 % kunnista uskoo roolinsa vahvistuvan, kolmannes odottaa tilanteen säilyvän ennallaan ja viidennes arvioi vastuiden siirtyvän osittain tai kokonaan muille toimijoille, kuten hyvinvointialueille tai valtiolle. Tämä viittaa kotoutumisen hallinnan monitasoistumiseen ja alueelliseen eriytymiseen.

Kotoutumisen tulevaisuuteen vaikuttavista tekijöistä tärkeimmiksi nousevat työmarkkinoiden tarpeet: 80 % kunnista nosti ne viiden keskeisimmän tekijän joukkoon. Väestörakenne ja kansallinen politiikka seuraavat lähes yhtä merkittävinä, ja vakaa rahoitus nähdään keskeisenä kotoutumisen edellytyksenä. Työnantajien osallistuminen ja kohtuuhintainen asuminen korostuvat toteutuksessa, kun taas koulutus- ja kielituki sekä yhteisöjen vastaanottavuus tukevat kotoutumista laajemmin.

Sekä maaseutumaaisissa että kaupunki- ja taajaan asutuissa kunnissa työmarkkinoiden tarpeet ja väestörakenteen muutos nähdään keskeisinä kotoutumisen ajureina.

Maaseutumaaisissa kunnissa korostuu hieman työvoiman saatavuus, kun taas kaupungeissa painotukset jakautuvat tasaisemmin.

Avovastaukset ja suorat lainaukset piirtävät varovaisen optimistisen tulevaisuuskuvan.

Myönteisissä visioissa korostuvat vakiintuneet kotoutumisen edistämisen rakenteet, alueellinen yhteistyö, monikulttuurisuuden arkipäiväistyminen sekä maahanmuuttajien integroituminen työmarkkinoille ja paikallisyhteisöihin. Digitaalisten ratkaisujen ja teknologian nähdään tukevan kielten oppimista, koulutusta ja ohjausta.

Samaan aikaan vastaajat tunnistavat merkittäviä riskejä. Palvelutason heikkeneminen, resurssipula, väestökato ja poliittinen epävarmuus toistuvat vastauksissa. Huolta herättävät myös kuntatalouden kiristyminen, rahoituksen ennakoimattomuus sekä sosiaalisen ilmapiirin polarisaatio ja segregaaation riski.

Kokonaisuutena tulokset osoittavat, että kotoutumisen tulevaisuus kunnissa rakentuu kasvavien odotusten ja epävarmuuden varaan.

Fokusryhmän keskeiset havainnot

Kotoutumista tarkasteltiin monivaiheisena ja ei-lineaarisena prosessina, jossa yksilölliset polut ja elämäntilanteet vaihtelevat merkittävästi.

Keskustelussa nousi vahva huoli kuntien resurssien riittävyydestä suhteessa laajeneviin vastuisiin. Tämä koettiin keskeiseksi riskiksi kotouttamisen laadulle ja yhdenvertaisuudelle.

Samalla tuotiin esiin alueellisia ja spatiaaliseen liikkuvuuteen liittyviä ilmiöitä: sekä

suomalaisväestön että maahanmuuttajien poismuuttoa pienemmiltä alueilta sekä keskittymistä suuriin kaupunkeihin.

Poliittisen ilmapiirin ja julkisen keskustelun nähtiin vaikuttavan merkittävästi maahanmuuttajien kiinnittymiseen ja asettautumispäätöksiin. Fokusryhmässä tunnistettiin myös tiedon ja ymmärryksen aukkoja, erityisesti liittyen muuttoliikkeeseen, urakehitykseen, paikallisiin työmarkkinavaikutuksiin sekä oleskelulupapolitiikan seurauksiin. Lisäksi työnantajien roolin arvioitiin olevan muutoksessa, mutta sen tuleva kehityssuunta koettiin osin epäselväksi.

Fokusryhmäkeskustelussa korostui näkemys, jonka mukaan kotoutuminen ei rajoitu työllistymiseen, vaan siihen kytkeytyvät myös hyvinvointi, oikeudet, identiteetti ja yhteisöön kuuluminen.

Kiitokset

Kirjoittajat haluavat lämpimästi kiittää kaikkia toimijoita, jotka olivat valmiita käyttämään aikaansa haastatteluihin osallistumiseen ja kyselyyn vastaamiseen. Näin he ovat osaltaan mahdollistaneet ajantasaisen ja monipuolisen kuvan muodostamisen kotoutumisen edistämisen nykytilasta, koetuista haasteista sekä tulevaisuuden odotuksista. Tämä työ – ja siihen osallistuminen – on merkityksellistä ja tärkeää Suomen rakentamisessa hyvänä paikkana elää, tehdä työtä ja rakentaa tulevaisuutta.

Lisäksi kirjoittajat haluavat kiittää Maa- ja metsätalousministeriötä / Maaseutupolitiikan neuvostoa tämän selvityksen mahdollistaneesta rahoituksesta.

Liite 1. Aineisto ja menetelmät

Tässä raportissa hyödynnettiin kolmea toisiaan täydentävää aineistokokonaisuutta: alueellisia tapaustutkimushaastatteluja, valtakunnallista kuntakyselyä sekä fokusryhmäkeskustelua.

Tapaustutkimushaastattelut

Tapaustutkimukset toteutettiin neljällä alueella: Kajaani (Kainuu), Pietarsaari (Pohjanmaa), Parainen (Varsinais-Suomi) sekä Rantasalmi ja Savonlinna (Etelä-Savo). Kussakin tapausalueessa tehtiin noin kahdeksan puolistrukturoitua haastattelua maaliskuun ja toukokuun 2025 välillä. Haastateltavat edustivat monipuolisesti keskeisiä kotoutumistoimijoita, mukaan lukien kuntien viranhaltijat, ELY-

keskukset, yritykset ja yrittäjät, ammatilliset oppilaitokset, järjestöt sekä hanketoimijat. Haastattelut käsittelivät kotoutumisen edistämisen käytäntöjä, haasteita ja edistäviä tekijöitä sekä tulevaisuuden odotuksia.

Valtakunnallinen kuntakysely

Valtakunnallinen kysely lähetettiin Manner-Suomen kunnille syyskuussa 2025. Kyselyyn saatiin 85 vastausta, jotka kattavat kaikki alueet ja kuntatypit. Kyselyn tavoitteena oli kartoittaa kuntien omaa arviota kotoutustyön valmiuksista, kehityssuunnasta ja tulevaisuuden näkymistä vuoteen 2035 asti. Lisäksi kyselyllä tunnistettiin kotoutumisen edistämisen keskeisiä vahvuuksia ja kehittämistarpeita sekä kerättiin tietoa KOTO24-uudistuksen toimeenpanon tilanteesta.

Fokusryhmäkeskustelu

Valtakunnallinen fokusryhmäkeskustelu järjestettiin verkossa 19.11.2025 ja kesti kaksi tuntia. Fokusryhmään osallistui ministeriöiden edustajia, valtakunnallisen järjestön (SPR) edustaja, Suomen Kuntaliiton edustaja sekä tutkimussektorin asiantuntijoita. Keskustelu jäsennettiin kolmen teeman ympärille: (1) kuntien valmiudet ja yhteistyöekosysteemit, (2) koulutus ja työllisyys sekä (3) tulevaisuuden näkymät ja KOTO24-uudistuksen vaikutukset. Osallistujille toimitettiin kysymykset ja valikoituja kyselytuloksia ennakkoon, ja keskustelussa syvennettiin erityisesti kyselyn havaintoja.

Liitetaulukko 1 Vieraskielinen väestö Paraisilla 1990–2023

Seuraavissa taulukoissa esitetään vieraiden kielten jakautumisen kirjo Paraisilla tarkasteluvuosittain. Tarkastelun alkupäässä tarkasteluvuodet ovat kaukana toisistaan (vuodet 1990, 2001 ja 2011). Näin siksi, että kansainvälistyminen oli Suomessa tuolloin vielä hidasta ja siksi kielten kirjo ei lisääntynyt kovinkaan nopeasti. Vuodesta 2011 tarkastelujaksojen välissä on lyhyempi aika – kolme vuotta.

PARAINEN	1990	2001	2011	2014	2017	2020	2023
Albania	—	—	16	—	—	—	—
Arabia	—	—	—	35	74	84	93
Englanti	—	15	44	42	51	52	55
Espanja	—	—	—	—	—	13	14
Kiina	—	—	—	—	—	15	21
Kurdi	—	18	—	—	—	10	11
Puola	—	—	—	14	16	17	19
Saksa	12	13	16	17	21	22	23
Tagalog	—	—	—	—	—	11	17
Thai	—	—	29	33	31	30	30

Ukraina	—	—	—	26	26	27	87
Unkari	—	—	—	—	—	—	14
Venäjä	—	—	23	32	42	51	68
Vietnam	—	—	—	—	11	12	17
Viro	—	—	43	71	78	74	79
Muu	—	—	—	—	—	—	16
Tuntematon	—	15	—	—	—	—	—
SUMMA	12	61	171	270	350	418	564

* = Kategoria muu: summaa kaikki ne kielet, jotka kyllä tilaston tausta-aineistossa tunnetaan, mutta joiden tieto ei ole julkista, koska puhujia on korkeintaan viisi henkeä.

** = Kategoria tuntematon: ihmisen äidinkielestä ei tilastoaineistossa ole tietoa